

Список використаних джерел:

1. Bibliothèque nationale de France URL: <http://www.bnf.fr/fr/acc/x.accueil.html> (дата звернення: 06.08.2017).
2. Digital Bibliothek // Universität Heidelberg URL: <http://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/Welcome.html> (дата звернення: 06.08.2017).
3. Gilbert M. The First World War: A Complete History. New York: Henry Holt and Company, 1994. – 615 p.
4. Katz A. H. Place aux femmes // Bibliothèque Marguerite Durand. Paris. URL: <http://bibliotheques-specialisees.paris.fr> (дата звернення: 20.08.2017).
5. Mennerberg B. Die Feldpostkarte // Simplicissimus. Munhen. 29.06.1915. – № 13. – S. 148.
6. Thébaud F. La Grande Guerre. Le triomphe de la division sexuelle // Histoire des femmes en Occident. Paris: Plon, 1992.– Т. 5: Le XX siècle. – 647 p.
7. Ute D. Der Krieg der Frauen 1914–1918. Zur Innenansicht des Ersten Weltkrieges in Deutschland // Schriften der Bibliothek für Zeitgeschichte. Essen 1993. – 396 s.
8. Wegener G. Une inscription sur un champ de bataille // La Vie parisienne. Paris. 13.11.1915. – № 46. – P. 815.
9. Сенявская Е. С. Историческая имагология и проблема формирования «образа врага» (на материалах российской истории XX в.) // Вестник РУДН. Серия «История России». 2006. – № 2(6). – С. 54–72.

Дубіцька Т.В.

аспірантка,

Науковий керівник: Добржанський О.В.

доктор історичних наук, професор,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХОТИНЩИНИ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Хотинський повіт розташовувався на крайній півночі Бессарабської губернії між річками Дністер і Прут. Територія повіту межувала з Подільською губернією, а також Австро-Угорщиною та Румунією. Хотинщина виділялася з-поміж інших повітів Бессарабії своїм етнографічним складом, оскільки лише тут, згідно з переписом 1897 року, більшість місцевого населення (53%) становили українці [2, с. 82].

Наприкінці XIX ст. у Хотинському повіті нараховувалось 39 777 господарств, з них селянських – 28 864. При цьому лише 6,3% селянських дворів мали у своєму розпорядженні більше 5 десятин землі, решта – 93,7% селянських дворів, мали менше 5 десятин землі [4, с. 29-30; 1, с. 26]. У середньому селянський наділ складав всього 3,4 десятини на двір. Така складна ситуація була пов'язана з перш за все з найвищою в губернії густотою сільського населення – 110,6 душ на кв. версту [2, с. 84].

Гостра нестача землі змушувала селян орендувати її у поміщиків. Найбільш поширеними видами оренди були половинщина (24,2% селянських дворів) та грошова орендна плата (14,7%).

У Хотинському повіті половинщина найчастіше зустрічалася у двох формах:

1) половинщику надавалась лише земля, причому він повинен був її самостійно зорати, засіяти власним насінням, зібрати врожай і привезти власнику землі половину врожаю, а часто ще й виконати для орендодавця додаткову роботу;

2) оранка і посів здійснювалися власником землі, а решта робіт – орендаром. У цьому випадку останній отримував лише третину врожаю, до того ж був зобов'язаний відпрацювати або доплатити власнику в середньому 2 руб. від десятини [4, с. 30].

Що ж стосується орендної плати за десятину землі, то за даними 1912 р. відомо, що вона коливалася у межах 18 – 30 рублів. Аналіз вищезазначених видів оренди землі на Хотинщині показує, що половинщина була вигіднішою для землевласників, оскільки у випадку грошової оренди вони отримували в середньому 24 рубля за десятину, а у випадку використання однієї з форм половинщини – 33 чи 39 рублів відповідно [5, арк. 6-зв, 4, с. 30].

Сінокісні угіддя складали лише 4% від загальної площі селянської землі оскільки оренду сінокосів міг собі дозволити далеко не кожен селянин: у 1897 р. оренда плата за це складала до 25 руб. Тому значно частіше селяни Хотинського повіту віддавали свою худобу на випас до поміщицьких маєтків, сплачуючи близько 12 руб. за корову, до 6 руб. за вола та від 40 коп. до 1 руб. 25 коп. за вівцю [4, с. 31]. Внаслідок цього скотарство перебувало не у кращому становищі.

Безземельні селяни йшли на період польових робіт до Південної Бессарабії, на нафтові промисли до Кавказу або ж виїжджали до Америки (лише у 1912 р. з території повіту до Америки виїхали 1801 чол.) [5, арк. 7 зв.].

Хотинщина знаходилась на другому місці після Сорокського повіту за кількістю зораної землі (78%), проте тут відводилося найменше в губернії землі для вигону (6%) [2, с. 157].

З зернових культур найбільш поширеними були кукурудза, жито, ячмінь, пшениця, овес і гречка, з городини – цибуля, часник, перець, морква, петрушка, картопля, бобові, капуста, огірки та ін. Характерною була спеціалізація сіл на вирощуванні певного виду городини (у Рукшині вирощували капусту, у Каплівці – картоплю тощо). Розвиненим було садівництво [2, с. 114].

Що ж стосується промислового розвитку повіту, то у цій сфері слід перш за все відзначити діяльність Зарожанського промислового товариства, основною метою якого було виробництво цукру. Тут діяв єдиний у Бессарабії цукровий завод, відкритий ще у 1866 р. Окрім того, промислове товариство володіло винокурнею, паровим млином, а також тютюновою плантацією. Вироблений цукор продавали у Київ, Москву, Петербург та Кам'янець-Подільський.

Хотинщина займала четверте місце в губернії з видобувної промисловості. Зокрема, тільки у 1910 р. було відкрито 13 кам'яних кар'єрів. Окрім того, було

поширене виробництво будівельних матеріалів, представлене гіпсово-алебастровим заводом поміщика Ромашкана та невеликими цегельнями у маєтках інших великих землевласників. Також у повіті діяли 3 тютюнові фабрики, 512 водяних млинів, 493 вітряки, 60 крупорушок.

У Хотині, Новоселиці, Сокирянах, Слободі діяли гуральні та пивоварні. У 1903 р. тут вироблялась п'ята частина спирту і горілки Бессарабії [3, с. 155-157].

Отже, розвиток сільського господарства Хотинщини ускладнювався малоземеллям та важкими для селян умовами оренди землі. Зрушення у промисловому виробництві були пов'язані перш за все з діяльністю Зарожанського цукрового заводу, продукція якого збувалась навіть за межі губернії. Достатньо високі показники були також у видобувній промисловості, гуральництві та пивоварінні.

Список використаних джерел:

1. Александри Л.Н. Бессарабия и Бессарабский вопрос / Л.Н. Александри. – М.: Государственное издательство, 1924. – 104 с.
2. Берг Л.С. Бессарабия: страна – люди – хозяйство / Л.С. Берг. – Петроград: Огни, 1918. – 241 с.
3. Добржанський О. Хотинщина. Історичний нарис / О. Добржанський, Ю. Макар, О. Масан. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – 464 с.
4. Малинский В. Аграрная «реформа» 1918–1924 гг. в Бессарабии / В. Малинский. – Кишинев: Государственное издательство Молдавии, 1949. – 144 с.
5. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО). – Ф. 42. – Оп. 2. – Спр. 134. – 128 арк.

Заєць Т.В.

аспірант,

Науковий керівник: Святненко А.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

Полтавщина багата звичаями, традиціями, талановитими особистостями у сфері культури, тому варто приділяти більшу увагу саме культурно-мистецьким осередкам, де пропагується українська культура, примножується духовне багатство та зберігається самобутність національної культури.

Одним із визначних музичних організацій регіону є Полтавська обласна філармонія, в стінах якої сформувався висококваліфікований колектив митців, які здобули славу не лише в Полтаві та області, але й далеко за межами України. Ця будівля, з її особливою архітектурою, належить до архітектурних пам'яток і зараз перебуває в стані реставрації.

Полтавську філарманію засновано в 1943 р. Для неї виділили старовинну будівлю, що будувалася 1856 р. як синагога, і яка мала чудову акустику.